HELSOVÄNNEN

Årg. 8. 1893. **Annonsbilaga.** N:r 11 1 Juni.

Annonspris: 30 öre för finstilsrad (första sidan 45 öre). *Utländska annonser:* förhöjning med 33 ¹/₃ proc.

Skrifvaresjuka

behandlas af undertecknad. Upplysningar erhållas af d:r *G. Zander* och d:r *E. W. Wretlind.* Personer, som vid skrifning snart besväras af trötthet eller svårighet att föra pennan, böra i tid beakta dessa förhållanden, hvilka oftast äro de första förebuden till skrifvaresjukan. Se för öfrigt undertecknads i bokhandeln tillgängliga arbete: **"Om skrifning och skrifundervisning"** äfvensom uppsatser i Hälsovännen under 1888—91.

Filip Holmqvist.

Öfverlärare vid Tekniska skolan i Stockholm.

(4×43) Adress: **Tegnérgatan 15, 2 tr.** (efter 1 Juni **Göteborg**).

Ytterån Jemtland

Brunns- och Badanstalt.

Säsong 19 Juni—7 Sept.

Intendent: **D:r Hultkrantz**, Stockholm.

Härlig natur, kraftiga jernkällor, fullständig badanstalt, goda kommunikationer, billiga priser. Lämplig kurort för blodbrist, allmän svaghet, nerv- och magsjukdomar, reumatism m. m. — Lungsotspatienter mottagas icke. — Medicinska förfrågningar besvaras af Intendenten. — Prospekt erhållas och rum beställas genom Kamrer K. Bergström, Östersund. (56×2) (G. 15063)

(55×7)

Tekniska Fabriken Röda Korset, Stockholm.

(Tillverkningen står under **offentlig** kontroll)

Amerikansk Samaritbalsam,

äkta endast då flaskan är försedd med vår firma och varumärke:

en ekorre, pris 1: 25.

Ett med flere guldmedaljer i olika länder prisbelönt medel mot gikt, reumatism, sår, nervsmärtor, tand- och hufvudvärk, svullnad, sträckning, vrickning etc.

Professor Downe's Sundhetssalt pr ask eller påse 75 öre. Detta vetenskapligt sammansatta »sundhetssalts» välgörande egenskaper äro af alla, som en gång försökt det, rättvist uppskattade. Det är det *ypperligaste* medel mot dålig matsmältning, magsyra, dålig afföring, tryckning i maggropen m. m. Det sätter magen i ett utmärkt skick och höjer väsentligt aptiten. Ätes torrt och nedsköljes med vatten, en struken tesked efter hvar måltid. — Med en dålig mage förbittras det eljest angenämaste lif.

Professor Downe's Sundhetssalt uti kapslar, pr ask 1: 10. För att göra det angenämare att intaga, ha vi inlagt »Sundhetssaltet» uti kapslar, då ingen smak i munnen fås af det eljest skarpa saltet. Hvarje ask innehåller c:a 28 kapslar. De intagas 3 st. om dagen, helst efter maten. Intyg af handelskemisten åtföljer hvarje ask.

Sundhetssalt för kreatur i påsar om halft kg., pr påse 1 kr. Är ett kraftigt, närande och stärkande medel, verkar mot dålig matsmältning och matlust, mot besk, slemmig eller blodig mjölk, ökar *gräddafkastningen* samt är ett ofelbart medel till erhållande af godt smör, när detta vill gryna sig, eller eljest med svårighet kan frambringas.

OBS. Ofarligt enligt handelskemists intyg.

Undertecknad, som lidit af en mycket svår reumatisk värk i ryggen, har genom att använda Tekniska Fabriken Röda Korsets i Stockholm *Amerikanska Samaritbalsam* på fyra dagar blifvit fullt återställd, så att jag kan gå i fullt arbete, i stället för att jag förut knappast förmådde röra mig, hvilket allt af fri vilja och utan någons begäran jag till allmänhetens kännedom meddelar.

Stommen i Wads socken pr Tidans station den 14 Mars 1892.

J. P. Johansson.

Jag har begagnat en flaska af Eder Amerik. Samaritbalsam. Jag har varit ofärdig i en fot i 10 veckor och nu är jag bra. Tack för botemedlet. Här äro flere som ha blifvit botade. Ockelbo, Jädraås den 10 Maj 1892.

J. O. Jakobson, lokomotiveldare.

Tack för Amerik. Samaritbalsam Ni sände mig. Den var af utmärkt beskaffenhet och den bästa medicin jag har begagnat.

Jag har lidit af Reumatisk värk *i öfver 20 år*, men har ej pröfvat något som har gjort en sådan verkan. När värken satte åt som svårast tog jag litet balsam och smorde på och det gaf sig genast — — — —

Bispgården & Långliden den 25 sept. 1892. **Hans Nordin.**

Att jag, som i omkring sex månader led af en olidlig värk, nu är *fullkomligt* befriad därifrån har jag näst Gud att tacka Eder välgörande äkta Amerik. Samaritbalsam. — — — Jag fick en flaska och är efter ingnidandet af dess innehåll fullkomligt återställd, och eftersom folket här omkring sett mitt hastiga tillfrisknande, får jag nästan hvarje vecka lemna Eder adress. Påskallavik & Runnö den 25 sept. 1892.

C. J. Sjösten, fiskare.

Undertecknad har i 2 $^1/_2$ års tid lidit af gikt, så att jag varit nästan oduglig till att arbeta, ty hvarje rörelse har varit förenad med stor smärta. Om nätterna har det varit så svårt, att jag knappast kunnat röra mig, utan så, som jag har lagt mig om kvällarne, har jag måst ligga hela natten. Men sedan jag användt Tekniska Fabriken Röda Korsets *Amerikanska Samaritbalsam* har all smärta försvunnit, så att jag nu med lätthet kan arbeta. Och får jag härmed frambära min innerligaste tacksamhet samt rekommendera eder Samaritbalsam. Mariestad den 23 mars 1892.

(22) **J. Hjert,** skomakare.

Lactoserin-Cacao,

sammansatt af **renaste cacao** och **lactoserin,** enligt W. Rehnströms patent.

Välsmakande, kraftigt närande, hälsosam,

enligt analys och intyg af Professorerne C. R. Bergstrand och Olof Hammarsten, Med. Doktor Ch. Em. Hagdahl m. fl.

FABRIKS MÄRKE.

Då **lactoserin** leder sitt ursprung uteslutande från mjölk, så är den i och för sig faktiskt närande och hälsosam.

Lactoserin-Cacao, som håller betydligt mindre af det svårsmälta cacaofettet, än andra cacaosorter, är således lättsmält och att rekommendera för såväl friska som sjuka personer.

Se Helsovännen den 1 Februari 1892.

Finnes att tillgå hos Herrar Specerihandlande samt i parti hos **Th. Winborg & C:o,**

Kongl. Hofleverantör.

(19×24) **Stockholm.**

Grennaforssa Brunns- & Badinrättning

Sveriges enda skrofelkälla,

öppnas 1 Maj—1 September.

Naturskönt läge vid Dansjön.

Läkarevården bestrides af Doktor **D. Fischer,** adress till 1 Maj: **Hessleholm.**

Fullständiga prospekter gratis och franko från egaren

(47×8) (G. 14480) **AD. HAGMAN,** Wexiö.

Nervsjukdomar

behandlas under innevarande års sommar från 7 Juni till 7 Augusti vid

Sätra brunn & kallvattenkur

(48×5) af *professor D:r **S. E. Henschen,*** adr. *Upsala.* (G. 18944.)

Mineralvattens Uppvärmare st. 5 Kr.
Spottkoppar af porslin st. 60 öre
Spottflaskor af blått glas st. 2 o. 3 kr.
Spottlådor af porslin, för vattenfyllning för tuberkulos-patienter st. 2,25, 2,75 o. 3,25
Morfinsprutor af horngummi st. 2 kr.
» af nysilfver » 2,50 kr.
» med asbestpackning st. 4 o. 5 kr
» af elfenben st. 4 kr.
» med glasstaf st. 4 kr.
» » » och flaska st. 4,50 kr.
» *spetsar af platina-iridium* med förgyld hylsa st. 1,75 o. 2,25
Rör för vattendrickning st. 15 öre.
Sköljkannor af bleck eller lackerad zink med slang och rör 2 kr.
Sköljkannor af porslin med slang och rör 3 kr.
Febertermometrar af jenaglas med korrektionstabell st. 2 kr.
Sårsprutor af rent tenn med tre ringar 40 gm 3,25, 70 gm 3,75
Elektriska apparater enligt särskild priskurant, som sändes på begäran gratis.

Stockholm i Maj 1892. (8) **Numa Peterson.**

Tandläkaren **P. Hedström,** behandlar tandsjukdomar, insätter artificiella tänder och plomberar.
Skärgårdsgårdsgatan 21. Kl. 10—2; 4—5. A. T. 21 53. (28 a)

Med. D:r H. Selldén, behandlar specielt **Gikt** och **Reumatism** samt **Nervsvaghet.**
Hedemora. Somrarne vid **Lassbo brunn.** (28 b)

D:r O. Torstensson, mottager under vintermånaderna lungsotslidande och med astma behäftade till behandling.
boende å **Persbergs gård** vid **Sköfde,** (28 c)

Med. D:r E. W. Wretlind, mottager sjukbesök kl. 9—10 f. m.
Stockholm, Kungsgatan 16. Somrarne vid **Djursätra brunn.** (28 d)

D:r Burgman: Invärtes sjukdomar, särskildt **Underlifs-** och **Bröst**sjukdomar.
Mottagning: 9—11 f. m., 1/2 2—3 e. m. Söndag.: 9—11 f. m.
Stockholm, Stora Nygatan 41. (28 e)

Med. D:r Gustaf Ahlström, Ögonläkare, **Göteborg.**
Mottagning: Östra Hamngatan 50 B.
Bostad: **Ögonsjukhuset,** Getebergsängen, Litt. O. & P. (28 f)

LANOLINUM PURISS. LIEBREICH.

Ett fullkomligt *antiseptiskt* salvmedel, som icke härsknar. Låter fullkomligt blanda sig med vatten och vatten-salt-lösningar.

Benno Jaffé & Darmstaedter, Martinikenfelde bei Berlin.

Utdrag ur literaturen rörande Lanolin erhålles på begäran franko.
(9)

Ronneby Helsobrunnar & Bad.

Naturskönt läge nära Östersjön. Starkaste järnkällor, utmärkta gyttjemassagebad, stålbad & hafsbad.

Fullständiga prospekt gratis och franco genom

(G. 12267.) (33 × 8.) **Brunnskontoret.**

Unge män!

"Protektorn" är säkraste medlet mot försvagande nattliga åkommor. **Pris 5 kr. franko,** med kartong **5.30.** Utmärkta vitsord. »Mannens släktlif», 3 uppl. sid. 55, åberopas äfven. **Beskrifning** i bref mot porto, i korsband fritt. **Diskretion tillförsäkras.**

Exped. af protektorn, Stockholm. (34)

HELSOVÄNNEN

TIDSKRIFT FÖR

ALLMÄN OCH ENSKILD HELSOVÅRD.

Årg. 8. 1893. UTGIFVARE D:r E. W. WRETLIND. N:r 11 1 Juni.

Pris i Skandinavien: 2 kr. 50 öre för helt, 1 kr. 50 öre för halft år.

Innehåll: Något om den mänskliga urartningen i våra civilicerade samhällen. — Om blindtarmsinflammation. — En bidragande orsak till vår tids nervositet. — Bokanmälan: Hälsolif af *Justus*. — Faran af förorenad mjölk. — Smärre meddelanden: Koleran i utlandet; Bakteriefritt dricksvatten; Petroleum mot difteri; Sammanväxta tvillingar; Självmorden i Sverige. — Breflåda. — Annonsbilaga.

Något om den mänskliga urartningen i våra civiliserade samhällen.

Någon har sagt, att hvarje människa inom sig bär fröet till galenskap. Världen skulle alltså åtminstone till anlaget (potentiellt) bestå af en hop dårar. Ett sådant påstående låter kanske såsom en förolämpning mot släktet, men kan dock hafva lika mycken grund för sig, som att hvarje människa inom sig bär fröet till annan kroppslig sjukdom. En organism, huru harmoniskt konstruerad den än må vara, kan komma i olag, och själslifvet, som beror af materiella organer, måste, då dessa råka i olag, i sin ordning undergå rubbningar. Nu invändes måhända, att själsabnormitet, då den är en följd af tillfälliga rubbningar, ej bevisar tillvaron af frö till vansinne. Men själsabnormitet skulle aldrig kunna uppstå, därest ej i vår organism vissa angripliga punkter funnes, vissa obevakade platser, där just fröet till själssjukdomar ligger liksom gömdt. Och vidare: det gifves alltid farliga inverkningar utifrån, om ock ej i form af direkt kroppslig åverkan. Det gifves alltid mäktiga inflytelser, välgörande eller fördärfvande, som, om de också meddela sig på andlig väg och medelbart, dock äro af rent yttre ursprung. Sådana inflytelser äro exempelvis uppfostran, um-

gänge, verksamhet, pröfningar, märkligare tilldragelser — korteligen alla de företeelser, som sammanfatta vårt yttre lif och hvilka erhålla sin alldeles egendomliga form genom den rådande tidsandan. Under alla förhållanden äro dessa företeelser mäktiga att verka sinnesförändringar; men har tidsandan i någon mån missgestaltat tidens odling, äro de mäktiga att inom personlighetens andliga lif äfven verka farliga omstörtningar.

En sådan snedvridning af den andliga odlingen betecknas med namnet öfvercivilisation, hvarmed menas det kulturtillstånd, då en forcerad civilisation hos människorna födt öfvermättnad och denna öfvermättnad, fikande efter ännu något nytt, manat fram onaturliga begär och vanarter. Detta är människosläktets *degeneration* eller dess andliga urartning.

Redan forntidens historia vittnar om, huru hela folk haft sin dekadens, sitt förfall. De grekiska och romerska väldenas förfall inträdde såsom följden af en öfvercivilisation, som försoffat folket i vällefnad och framkallat en mängd osunda drifter hos hög som låg. Den oerhörda lyx, som utvecklade sig, den omättliga njutningslystnad, som sökte tillfredsställa sig i de vidunderligaste extravaganser, de upprörande brott, som begingos, och de sedliga förvillelser, som florerade — allt bevisade, att abnormiteten väckts hos ett under öfvercivilisationens tryck urartadt folk.

Motstycken till en dylik mer eller mindre allmän urartning spåras äfven i de moderna folkens historia. Frankrikes under Ludvig XV:s och XVI:s tid uppvisar något snarliknande, och i vårt lands historia finna vi jämförelsepunkter från den moraliskt tygellösa frihetstiden.

Vår tid har med sin febrila rörlighet på alla områden frambragt ett andligt öfverretningstillstånd, i hvars osunda atmosfär en vidt utbredd degeneration uppvuxit. Skarpt markerad framträder denna urartning i vissa brott, som väckt både fasa och häpnad. Sådana illgerningar som Schenks (Wien), Jack uppskärarens, O'Neils, Sauvlets, fröken Möllers i Köpenhamn m. fl:s, hvar finna förklaringen till dem? De äro ett slags ofrivilligt metodiska tendensbrott, skulle man kunna säga, hvilka knappt kunna härröra ur egoistisk beräkning, utan snarare framgå ur en hemsk naturnödvändighet, en okuflig drift att göra det onda för det ondas egen skull, och såsom sådana måste de vara produkter af en själsabnormitet, som väckts till lif af en fördärfvad tidsandas inverkningar.

Men äfven i mindre prononcerade uttryck finner man samma degeneration. I de raffinerade njutningar och nöjen af allehanda

slag, som vår blaserade tid erbjuder de förslappade nerverna, sticker den upp sitt medusahufvud. Allt, som öfverskrider det naturligas jämnmått, angifver moralisk urartning. Och huru mycket har ej öfverskridit denna gräns! Inom konst och litteratur begås de ursinnigaste försyndelser mot sundt förnuft, smak och sedlighet; men de upphöjas icke desto mindre till rang, heder och värdighet af »originella uppfattningar», »geniala bisarrerier» etc., och »finsmakarne» kasta sig med begärlighet öfver den förskämda själafödan. I modets värld fastslås den ena orimligheten värre än den andra såsom bestämmande regel, och man har blott uttrycket »pikant», eller »excentriskt» för hvad, som borde kallas vanvettigt. Den blinda efterföljden af ett barockt bruk och sträfvandet att medelst något nytt och sällsamt öfverträffa, grunda sig icke blott och bart på tanklöshet och fåfänga, utan äga sin rot i en förskämd smak, som är färdig att sympatiskt omfatta hvad som helst, blott det afviker från det vanliga. En i öfrigt klok och sansad människa kan i detta hänseende vara alldeles oefterrättlig och begå de ömkligaste dårskaper. — Den s. k. sporten påvisar *i öfverdrifterna* af dess utöfning — man är frestad säga — luckor i det mänskliga förståndet. Den ryska officer, som för någon tid sedan ville på fullt allvar slå vad med en kamrat, att han gående på »alla fyra» skulle tillryggalägga vägen mellan Petersburg och Paris samt taga återvägen på samma sätt men — baklänges, och de personer, som med fullkomligt allvar upptogo hans förslag, måste räknas bland andligt degenererade, så förnuftiga människor de i öfrigt torde ha varit.

Förhärskande manier äro ofelbara tecken till något moraliskt lyte. Den häjdlösa variétékulten, som äfven till norden sträckt sina verkningar, afslöjar en sida af förrycktheten. Paris är dess centralpunkt; där är den typisk. På dess »café-chantants» presteras ofta så vansinniga saker, att man å det mänskliga förnuftets vägnar måste blygas att erinra om dem. Det kan hända, att en »chanson» till en tiondedel består af en intetsägande »patois», resten af ohyggliga grimaser, kankan-produktioner, härmanden af djurläten och till sist — tungans uträckande mot publiken, alltsammans absolut obegripligt och framför allt obeskrifligt vidrigt; men det slår ändock an på en hel publik, som kväll efter kväll vältrar sig i den utsökta njutningen af något så extra rosenrasande, att med säkerhet dess make ej finns på jorden — om icke hos söderhafsö-vildarna. Och ändock äro ju fransmännen ett intelligent folk! Och hvar och en i denna publik gör troligen anspråk på att vara vid sitt förstånds fulla bruk!

Ett bland vår tids värsta lyten är ovedersägligen den otyglade sedeslöshet, som likt en polyp gripit omkring sig i vissa lager af samhällskroppen. Och de naturvidriga passioner, som numera ej höra till ovanligheten, samt för hvilkas tillfredsställande lagen stadgar straff, kunna icke betraktas annat än såsom yttringar af en svår andlig missbildning.

Om man från dessa allmänna synpunkter öfvergår till mera speciella undersökningar, skall man, där man måhända minst anat en andlig urspårning, göra mången underlig och bekymmersam upptäckt. En i ögonen fallande sjukdomsföreteelse hos de flesta människor, som lefva midt upp i vår tids själsspännande orolighet, är nervositeten. Den är förmedlaren till mycket ondt, alldenstund den likt en mara förlamar självbehärskningen och viljekraften samt i stället öppnar vägen för de vrånga instinkter och osunda böjelser i vår natur, hvilka borde ligga fjättrade under förnuftets band. Då framträda fixa idéer (monomanier), hvilka förut varit gömda såsom »liket i skåpet». Och om de än merändels förefalla som helt ofarliga för att ej säga löjliga griller, borde de aldrig affärdas med ringaktande likgiltighet, ty de äro i själfva verket produkter af en själsrubbning, som efter hand kan antaga större dimensioner och ödelägga hela intelligensen: ex parva flamma magna ignis (af en liten låga en stor eld).

»Kleptomanien» eller det oemotståndliga begäret att stjäla är en form af degeneration. Kleptomanen är möjligen en hederlig människa med sunda moraliska begrepp; men i praktiken är han en tjuf, en tjuf mot sin vilja; han kan ej motstå lusten att tillegna sig andras tillhörigheter. Likaledes är han i allmänna meningen en fullkomligt klok människa; men i *en* punkt af själslifvet är han icke desto mindre abnorm. — Skulle man kunna tro, att kleptomanien är så allmän, som den i själfva verket är? Om detta bestrides, är det därför, att vissa yttre företeelser ej härledas till sitt innersta och rätta motiv. En person betraktar ett dyrbart föremål, han kan ej låta bli att taga i det, han vänder och vrider på det; han fingrar på det med en egendomlig begärlighet, som påminner om smekningar; och det är med synbar motvilja, han slutligen lägger det ifrån sig; under bortgåendet vänder han sig om och kastar ännu en längtansfull blick på detsamma. Huru ofta har man ej bevittnat dylikt, utan att närmare reflektera däröfver! Det är ej beundran för det konstnärliga utförandet, ej intresse för pjesens ändamålsenlighet och ej heller en lysten beräkning af dess penningevärde, som fängslat honom

vid föremålet; han har hvarken under betraktandet eller efteråt en enda anmärkning i denna riktning, som kan leda till dylika förmodanden; nej, han känner sig endast med en hemlig, alldeles oreflekterad makt dragen till pjesen i fråga, ungefär som skatan fikar efter glänsande föremål. Han är helt enkelt kleptoman i outvecklad form, och finna hans sjukliga anlag vederbörlig näring, skall han blifva det äfven i utvecklad form.

En annan monomani, som också har sin upprinnelse i en nervös urartning, är begäret att tillfoga sig själf eller andra kroppslig skada, utan att något som helst motiv af hat eller vrede ligger under. För de personer, som lida häraf, är stundom åsynen af vapen eller tillhyggen synnerligen vådlig. — Den som nedskrifver detta hade en föröfrigt högt begåfvad kamrat, som alltid förrådde den pinsammaste nervositet, då han fick syn på en revolver. Hans samtal blef förvirradt, tankarna tycktes tvingas mot andra mål, och blicken, i en hast vorden skygg, irrade alltemellanåt halft motvilligt, halft lystet till vapnet. Vid ett sådant tillfälle afbröt han helt plötsligt midt i konversationen och frågade med en röst, som skulle uttrycka likgiltighet, men i verkligheten vibrerade af återhållen rörelse: »Är den laddad?» — »Ja.» — »Hm!» och han trefvade osäkert efter revolvern med handen, grep så tag uti den med skälfvande fingrar samt sade med ett krystadt uttryck af lekfullhet, under det han riktade den än mot sig själf, än mot sin vän: »Tänk, om . . . om man bara nu tryckte litet på hanen . . .» Hela hans inre tycktes upprördt af en våldsam strid, såsom mellan en ond och en god ande; men han hade efter några ögonblick tillkämpat sig nog kraft att nästan slunga bort vapnet, och det såg ut, som om han härvid uppvaknat ur en marterande dröm. Han reste sig hastigt upp, vände beslutsamt ryggen åt skrifbordet, hvarå revolvern låg, och gjorde med flämtande röst en lika kort som karaktäristisk bekännelse: »Jag är rädd för sådana där, de liksom fastna i handen på mig — och då . . .» Han gjorde en betecknande rörelse mot sin panna. — Han var enligt världens uppfattning en i så väl intellektuellt som ekonomiskt afseende lyckligt lottad person, men han slutade ändock som — själfspilling. Han sköt sig — ingen kunde begripa hvarför. Det var tur, att han icke dessförinnan expedierade någon annan.

Hans andliga lyte, troligen utveckladt af öfveransträngning, hade slutligen gjort den förnuftiga viljan ofri, och han dukade under som ett degenerationens offer. Måhända skulle han, liksom de flesta andra i samma predikament, kunnat räddas, därest någon

af hans omgifning gjort sig möda att närmare aktgifva på vissa yttringar af hans själslif och medelst den suggestiva kraften af ett sundt föredöme sökt ur detta bortarbeta de skefriktade instinkterna. Hur månget brott, hur mången förment olyckshändelse torde ej leda sitt verkliga upphof ur en dylik, från första början såsom ofarlig, förbisedd monomani!

Till sitt väsen befryndad med denna art af partiell sinnesrubbning är den ångest, som vissa människor erfara på en resa i järnvägskupé, med en hiss eller på ångbåt. Denna rent af förintande ängslan, som för dem själfva synes alldeles oförklarlig och som tillväxer i styrka, ju mindre något göres till dess häfvande, är mycket allmän i nervositetens tidehvarf och har vållat hemska olycksfall. Just denna dess verkan gifver klaven till förklaring af, att en person med nervöst temperament, hvilken reser på järnväg, erfar ett kväfvande obehag af att vara instängd i en trång kupé. Ur denna känsla födes blixtsnabbt tanken på de förfärliga följderna af att med ens befria sig ur den tryckande fångenskapen genom att t. ex. kasta sig ut genom fönstret. Ej väl har denna tanke fått rum, förrän vid dess sida en ny uppstår: »tänk, om jag ej skulle kunna hålla mig . . . !» En skräckfull vexelverkan uppstår nu mellan dessa båda idéer, och ur detta själsförvirrande tummel utvecklar den senare en dominerande känsla af ångestfullt tvifvel på förmågan af all självbehärskning. I denna förnuftsbedöfvande känsloyrsel artar den sig slutligen till en onaturlig frestelse, som genom sin växande oemotståndlighet fyller offret med ökad fasa vid tanken på faran af ett hopp genom fönstret. Det är en hemsk strid mellan det reflekterande förnuftet och ett gryende vanvett; och ej sällan afgår det senare som segervinnare. På fasta marken förefaller personen i fråga fullkomligt klok; ingen, som ej bevittnat dessa utbrott af abnormitet, skulle kunna misstänka dess tillvaro. Och eget är, att han själf kan fullt redigt bedöma sin besynnerliga mani, utan att med förnuftsmedel dock kunna blifva herre däröfver.

På en järnvägsresa mellan Upsala och Stockolm väckte för helt kort tid sedan en med denna monomani bekajad person åtskilligt uppseende bland passagererne. Då han under resans lopp kände sin motståndskraft mot den tilltagande ångesten uttömd, utbytte han med konduktörens begifvande kupén mot den tomma — »finkan» i en lastvagn. Där fick han både andrum och svängrum samt lyckades, då inga fönster funnos, frigöra sig från tanken, att han befunne sig på ett framrusande järnvägståg. Under ideliga

promenader fram och tillbaka på det rymliga golfvet och under oafbrutet samtal med den sympatiska konduktören om det självslidande, som behärskade honom, framkom den resande lugn och sansad till färdens mål. Denna person är eljest en hvad man kallar fullt klok människa, som oklanderligt sköter sin syssla och minst af allt inger en förmodan om något slags abnormitet. Och likafullt är han relativt sinnesrubbad.

Den skräck, som intager en och annan under vistandet på en höjd, har enahanda ursprung som den nämnda manien. Mången, som känner sin svaghet i det berörda hänseendet, vågar så t. ex. aldrig bo högt upp af fruktan för »det lockande djupet». — Den motvilja, som vissa personer hysa för att gå genom en tunnel eller underjordisk gång, uppkommer ej alls af fruktan för ett möjligt ras eller någon liknande olycka. De äro alldeles säkra på byggnadens soliditet, men ändock rygga de tillbaka för en dylik färd, oförmögna att själfva förklara den förlamande ängslan, som griper dem. Nödgas de sin motvilja till trots företaga promenaden, betagas de af svindel och erfara under vägen en vanvettig frestelse att t. ex. krossa sitt hufvud mot väggen. Stimulantia, fysisk smärta eller bullrande sällskap hafva visat sig såsom neutraliseringsmedel mot detta slags själsretning. — En annan ännu märkligare, men betydligt sällsyntare företeelse af omisskännelig abnormitet är den s. k. *torgskräcken* eller motvilja att passera öppna platser. Man har skämtvis jämfört den med »dalkarlssjukan», ett kanske icke alldeles så apokryfiskt eller löjevärdt drag af sinnessjuklighet, hvilket skulle bestå i höglandsbors känsla af beklämning på slättbygden.

(Forts.)

Om blindtarmsinflammation.

Denna sjukdom, hvilken som oftast uppstår på den grund, att tarminnehållet hopas i blindtarmen, är en rätt vanlig sjukdom. Blindtarmen bildar ett slags säck, som slutar blindt nedåt; den är ungefär 2 tum lång och utgör början till den egentliga tjocktarmen. I botten inne i säcken ses en öppning, hvilken förer in till ett likaledes blindt slutande, ihåligt och smalt bihang, som är fogadt till blindtarmen liksom en bitarm. Dess längd är omkring 2 tum och omfånget såsom en vanlig fjäder; det är formadt och krökt som en svinsvans och kallas det maskformade bihanget (processus vermiformis). När nu tarminnehållet kommer i blindtarmen, försvåras den fortsatta, naturliga rörelsen genom tarmens form och läge, och detta hinder, som beror på det anatomiska förhållandet, ökas naturligtvis, om under tarmrörelsen något stannar kvar på vägen. I det att detta förhållande alltså verkar

hindrande på de efterföljande massornas rörelse, hopas där så småningom allt större kvantiteter inom tarmen, till dess hålan är fylld. Dessa massor, som alltså blifva liggande orörliga, hårdna mer och mer samt verka såsom hvarje annan främmande kropp retande på tarmens slemhinna och frambringa sålunda en inflammation i tarmväggarna. Detta är den vanligaste orsaken till blindtarmsinflammation.

Sjukdomen förekommer allmännare hos män än kvinnor, och om än barn och gamla icke gå fria, är den dock vanligast i den kraftiga ungdomsåldern mellan 16—30 år. Det berättas, att den i Ostsibirien skall vara mycket allmän, och grunden härtill menar man skall vara den starkt animaliska och feta kosten. Det synes dock föga rimligt, att kötträtter såsom sådana skulle framkalla den. Naturligare är den uppfattningen, att en otjänlig tillagning, som gör köttet mindre lättsmält, är orsaken. I alla händelser är det säkert, att förtärandet af växtföda, såsom kål, ärter, bönor och frukt, ofta framkallar sjukdomen. Detta har sin grund däri, att dessa näringsmedel, i synnerhet skal och kärnor, innehålla osmältbara eller svårsmälta ämnen, som sätta sig fast vid eller klibba intill tarmväggen och därigenom både hindra tarmens rörelse, minska dess inre omfång och hindra innehållets passerande.

Människan visar både genom tändernas byggnad och hela sin matsmältningsapparat, att hon är skapt till att förtära näringsmedel både ur djur- och växtriket. Vetenskapen lärer oss att tillreda dessa så, att de blifva lättsmälta och tillgodogöras i största möjliga utsträckning. Förgår man sig mot de lagar, som naturen själf har stiftat, och som hon själf strängt följer under hela vår lekamliga och andliga utveckling, så kommer straffet i form af illabefinnande, sjukdom. Sålunda se vi också blindtarmsinflammationen ofta uppstå hos personer, hvilkas lifsgerning medför stillasittande arbete med framåtböjd öfverkropp såsom studerande och kontorsmän. Vid denna hållning af kroppen försvåras tarminnehållets rörelse i början af tjocktarmen i kraft af tyngdlagen; innehållet uppehålles, och detta lättast i blindtarmen.

Ännu en orsak skola vi omtala, om den än icke så ofta, som man tror, ger anledning till denna sjukdom. Komma nämligen med maten ned i tarmkanalen främmande kroppar såsom fiskben, benstycken, körsbärskärnor, fruktkärnor, plommonstenar, o. s. v., som matsmältningssaften icke har kraft att upplösa, så är det klart, att de kunna sätta sig fast, och då helst där, hvarest passagen är hämmad af rent naturliga orsaker. Och ett sådant ställe är, som vi sett, blindtarmen eller det maskformade bihanget. Det är dock jämförelsevis sällan detta inträffar. I allmänhet hjälpas de öfver det farliga stället genom tarmväggens glatta, slippriga yta. De visa sig oftare på ett annat ställe, där deras förekomst visserligen kan föranleda olägenhet, men dock ej är så farlig nämligen kring tarmkanalens öppning. Man skall likväl ej vara för säker. Följande exempel visar detta: En vän till mig, som upprepade gånger öfverstått allvarliga blindtarmsinflammationer, deltog som konvalescent efter en sådan i ett mindre sällskap. Där serverades hjortronskräm. Som alla konvalescenter hade han god aptit och kunde icke motstå frestelsen att äta en liten portion. Detta

blef hans bane. En hjortronskärna satte sig fast i det maskformade bihanget, bröt sig igenom och framkallade en bristnirg ut i maghålan med åtföljande maginflammation, hvilken han ej gick igenom.

Har man anlag för trögt lif, bör man med försiktighet undvika sådana saker, som man vet bekommer en illa. Man har också sett sjukdomen uppstå genom slag eller stötar på det ställe, där blindtarmen ligger, alltså på högra sidan mellan refbenskanten och höftbenet. Denna orsak är emellertid sällsynt. Äfven våldsamma stötar på bukväggen hindras i sin verkan genom tarmarnas elasticitet.

Det ofvan nämnda maskformade bihanget kan äfven blifva säte för inflammation. Antingen uppstår den genom, att blindtarmsinflammationen öfvergår på bihanget, eller genom att främmande kroppar såsom nålar, fruktkärnor o. s. v. sätta sig fast där.

När blindtarmsinflammation uppstår genom hopning af tarminnehåll och tidigt kommer under läkarebehandling, blir den vanligen botad. Dock uppstå ofta återfall, hvarföre den kräfver ständig försiktighet i fråga om dieten och uppmärksamhet på magförkylningar. Försummar man däremot att i tid söka läkarhjälp, kan den framkalla lifsfarliga sjukdomar, som det skulle bli för vidlyftigt att här omtala, Vi skola blott nämna, att inflammationen kan öfvergå på bukhinnan och framkalla .bukhinne-inflammation i de delar af denna, som ligga omkring tarmen. Maginflammationen kan begränsa sig, bilda en böld (abscess), som uttömmer sig på olika ställen, antingen framtill nedanför refbenskanten eller baktill i korsryggen. Oftast sänker den sig ned och kommer i dagen vid högra ljumsken. Eller också kan man få en allmänt utbredd inflammation öfver hela underlifvet. I bägge fallen ha vi att göra med en allvarlig affär, som i de flesta fall leder till en olycklig utgång.

Det är icke så svårt ens för olärde att afgöra, när man har att göra med en blindtarmsinflammation. I regeln har några dagars förstoppning föregått. Dagliga uttömningar kunna visserligen förekomma; men tager man närmare reda på deras beskaffenhet, skall man finna, att de icke hafva varit tillräckliga. De äro understundom slemmiga, hvilket tyder på, att en katarr är i antågande. Är så ett dietfel begånget, har man njutit en riklig måltid (mycket kål, ärter, oskalad frukt o. s. v.), så har man god hållpunkt. Det uppträder då begränsade smärtor på det ställe, där blindtarmen ligger, alltså nedåt och utåt på högra sidan. Smärtorna äro oftast strax från början mycket svåra, ansiktsuttrycket är lidande, patienten svettas, ligger i regeln helt stilla på högra sidan och drager upp högra låret mot bukväggen för att minska spänningen. All beröring förökar plågorna och framkallar motstånd från patientens sida. I andra fall komma smärtorna icke så svåra på en gång och blifva ej heller så våldsamma. Där infinna sig också uppkastningar, mer eller mindre ofta och växlande i styrka. Under hvarje sådan ökas smärtorna i högra sidan, då bukmusklerna trycka på den inflammerade tarmen. Blir förstoppningen allt mer hårdnackad, tilltaga också uppkastningarna i talrikhet och styrka. Galla och illaluktande tarminnehåll kunna då uttömmas. Magen är utspänd och stor, och där blindtarmen har sin plats, kan

man känna en något lång, rund, hård eller mera mjuk svulst, svarande mot den fyllda och utspända blindtarmen. Det har många gånger händt mig, att patienten själf noga angifvit svulstens form och storlek, isynnerhet om han (hon) haft sjukdomen förr, förmodligen emedan »den känner bäst, hvar skon klämmer, som bär den».

Naturligtvis är aptiten borta, tungan är belagd, och törsten är ökad, om feber är tillstädes.

Är blindtarmsinflammation uppkommen genom hopning af tarminnehåll, så är det nödvändigt att så snart som möjligt aflägsna hindret för passagen genom aftöringsmedel. Härtill lämpar sig bäst klistir, ehuru dock många föredraga invärtes aftöringsmedel, såsom laxérolja eller mannasirup, en matsked hvar 4:de timme, till dess öppning inträffar. På underlifvet lägger man ett omslag af varmt vatten eller tunn gröt. Dieten bör bestå af flytande saker (mjölk, buljong, vatten m. m.). Mot uppkastningarna rekommenderas små isstycken. Patienten får icke lämna sängen, förrän all ömtålighet för tryck försvunnit, och han bör städse ihågkomma, att det knappt gifves någon sjukdom, som så lätt kommer tillbaka som just denna. Därför måste all förstoppning tagas under behandling, samt gymnastik och motion i friska luften hindra återfall. Emellertid är det en oafvislig plikt att snarast möjligt rådfråga läkaren, då sjukdomen både i och för sig och på grund af sina eftersjukdomar kan medföra fara för lif och hälsa.

* * *

Till förestående, som är hämtadt utur »*Sundhedsbladet*», må tilläggas, att de så vanliga återfallen i blindtarmsinflammation bero på, att den förtjockning eller svullnad i eller omkring tarmen, som sjukdomen medför, kan stå kvar i åratal och vid små orsaker (dietfel, häftiga kroppsrörelser) framkalla ett nytt utbrott af sjukdomen. Denna svullnad måste därföre bortskaffas. Men detta kan näppeligen ske genom annat medel än massage. Denna måste likväl gifvas med sakkunskap och förstånd, ty ges den icke på rätt ställe, så är den overksam; ges den för våldsamt, så kan själfva behandlingen framkalla nytt anfall af sjukdomen. Man vände sig därför helst till en läkare, som är van att lämna massagebehandling.

En bidragande orsak till vår tids nervositet.

En läkare i Wien skrifver rörande detta ämne följande beaktansvärda uppsats, som afhandlar ett ämne, hvilket vi förr ibland vidrört i denna tidskrift.

Om jag — säger han — uppmärksamt läser hygieniska tidskrifter och arbeten om nervlidanden, så finner jag alltid såsom orsaker därtill blott anförda ärftliga anlag, lidelser, ett naturvidrigt lefnadssätt samt svåra sjukdomar. Men aldrig finner jag såsom orsak därtill anförd våra politiska tidningar, som lefva på det, som väcker

sensation. Att likväl våra »tidningsmakare» äro medskyldiga till den i sanning sorgliga nervositet, som utmärker vår tid, vill jag söka visa.

Måste icke en för öfrigt frisk och nykter tidningsläsare blifva med tiden djupt angripen, när han t. ex. dagligen och stundligen läser de utförliga rättegångsförhandlingarna om de många själfmorden, de äre- och samvetslösa konkurserna, förlusterna i affärslifvet, de många stölderna, kortligen om allt möjligt mänskligt elände? Jag kan icke föreställa mig en till karaktären för öfrigt otadlig människa, som icke till slut tager skada af allt elände ur det mänskliga lifvet. Sådana förstockade naturer höra väl ändå till undantagen.

Här ha vi alltså det, som de flesta tidningar, om också kanske omedvetet, hos många af sina läsare anstifta med sitt »sensationsmakeri». Är det verkligen hälsosamt och nödvändigt att i de minsta detaljer redogöra får alla de brott, som begås i världen? Vore vår tid en i sanning etisk tid, som stode högt i sann bildning, så skulle allmänheten *icke alls läsa och ännu mindre hålla tidningar,* som göra i skandaler och sensationsnyheter. Men den lågt stående, half- eller föga bildade läsaren söker det »pikanta», det »gräsliga», det »retande», icke något ädelt, icke något, som är ägnadt att uppbygga hjärta och sinne, och så lefver man af det ena retande ämnet efter det andra, men helt säkert till sin andliga och kroppsliga skada. Ty ständiga retelser alstra med säkerhet sjukdom eller sjuklighet.

Den som nedskrifver dessa rader hör själf till dessa offer; ty ehuru han sedan många år i tidningarna går förbi alla pikanta och sensationella artiklar, äfvenså alla rättegångsrubriker, gripes han af ett djupt ve vid notiserna om de »lefnadströtte», — ty äfven *dessa* uppgifvas noga, och tidningarna äro mycket förargade, om de rörande dessa olyckliga icke kunna meddela de närmare orsakerna. — Såsom iakttagare och psykolog vill jag för alla sådana nyhetsgiriga tidningar angifva den bestämda orsaken, hvilken träffar in på hvarje lefnadstrött. Den lyder: *en sjuk hjärna, ett sjukt sinne;* och då beklagar jag djupt dessa olyckliga och med mig tusenden. Äro vi icke nästan alla sensitiva — *nervsjuka?* — — Om själfmordstatistikens meddelande i tidningspressen genom en lag förbjödes, månne icke en sådan lag skulle blifva till välsignelse, särskildt för vår ungdom? — Är icke särskildt *denna* olycksstatistik ägnad att göra en hvar sjuk till sinnet? Måste väl hela världen känna och ha reda på alla själfmördare? — Får man icke under loppet af sin lefnad upplefva nog af lidanden och olyckor för sig själf, sina fränder och vänner? Alla dessa frågor besvara sig själfva.

Vidare underhåller den politiska pressen sina läsare nästan utan afbrott med »spännande» romaner. Jag vill här anföra en erfaren, akademisk lärares ord, som han för 40 år sedan ställde till oss, unga åhörare: »Mina herrar! Om Ni icke förloren något i afseende på sedlighet, karaktär eller hälsa vid romanläsning, så kan Ni dock förlora en dyrbar tid, hvilken Ni aldrig mera under Edert lif fån tillbaka.» Jag håller ännu i dag på dessa sanna ord; må också alla tänkande föräldrar väl besinna, *hvart* det leder, om deras uppväxande döttrar och söner »flitigt» läsa romaner! Jag gör mig säkerligen icke

skyldig till någon öfverdrift, då jag säger, att tusentals unga flickor, fruar och unga män äro svårt nervsjuka i följd af romanläsning. Det är en ren omöjlighet att efter *sådana ständiga inverkningar* på vår själ och kropp sedan vidare motstå i lifvets stormar. — Ju mera spridda goda hygieniska pressalster blifva, desto mera måste också denna, den moderna journalistikens kanske sårbaraste punkt blifva bekämpad (skandal- och sensationsmakeriet, usel romanfabrikation o. s. v.). Jag har vid framskriden ålder gjort till min särskilda uppgift att i de nervsjukas intresse och efter måttet af mina krafter deltaga i denna kamp. Jag anser det nämligen vara ett svårt moraliskt brott, när en tidning *dagligen* till sina läsares andliga och kroppsliga skada med den möjligast största noggrannhet dukar upp för dem upprörande sensationshistorier, brott och olycksfall Må Gud upplysa tidningsutgifvarne och förlåta dem sådana grofva, moraliska synder!

Bokanmälan.

Hälsolif *af Justus. Stockholm, Gustav Chelius 1893, 190 sid. 8:o. Pris: 3 kr.*

Våra äldre prenumeranter känna tillräckligt till ofvannämnda anonyma författare genom våra anmälningar af hans böcker: »De vises sten eller framtidens läkekonst», »Vetenskapen och lifvet», »Våra födoämnen» m. m. Författaren omtalar nu i förordet, att han ej är läkare utan ingeniör, och därmed har han ju erkänt, att hans medicinska studier äro dilettantens, hvilket vi ock förut dristat påstå. Däruti ligger ju dock intet skäl att icke äfven på honom tillämpa ordet: »pröfva allting och behåll det, som är godt!»

Författaren söker ifrigt i detta arbete häfda sin forna ståndpunkt, att människans enda rätta föda är bröd och frukter, men att andra växtfödoämnen ju dock kunna få vara med; ja, till och med mjölk och ägg medgifvas i matlagningen. Men däremot är all slags köttmat förbjuden. Under öfvergången till »hälsolif» kan man möjligen få äta fisk, ty den ger krafter, hvilket köttet ej gör. Fisk må därföre ingå i »den sjukes» föda. — Föröfrigt utdömas alla retande drycker (sprit, kaffe, té, choklad) och kryddor (peppar, ingefära, kardemumma, kanel, muskott, nejlikor); ja, äfven på saltlådan måste sättas »varningstecken, alldeles såsom på knutarna till hus, i hvilka sprängämne förvaras». Njutningsmedlen blifva i stället alla slags frukter med deras drufsocker (däremot fördömes rörsockret och de däraf gjorda karamellerna) samt de milda kryddorna, såsom portugisisk lök, purjolök, gräslök, dill, mejram, timjam, citron o. s. v.

Det föreliggande arbetet innehåller i sin förra hälft under rubrikerna: »festköket» och »hvardagslif» en vegetariansk kokbok jämte lefnadsregler för sommar och vinter. Denna del af arbetet innehåller åtskilligt nytt och af praktiskt intresse för den, som vill pröfva på den vegetarianska regimen. Arbetets senare del: »noviciat» och »facit» synes oss däremot vara blott en reproduktion i nya variationer af författarens äldre arbeten. Till att ingå i en detaljerad kritik hafva vi

icke utrymme; ej heller skulle det till något tjäna, då den som verkligen vill studera ämnet måste läsa förf:s böcker i sitt sammanhang. Såsom exempel på de öfverdrifter, hvartill förf. kommer, må blott anföras följande satser i slutet af boken: »Vi kunna aldrig få för litet fett i vår föda» — »Att gifva barn kött är ett våldförande af fysiologiska, hygieniska, etiska och estetiska lagar» — »Idunistens kost är idealnäringen för barnen och för den sjuke,» men Idunistens kost är 150 gm fikon, 800 gm äpplen och 450 gm bröd dagligen. — Äfven diverse andra påståenden tåla ej en närgående kritik, såsom att choklad håller »litet verklig kakaoböna i intim blandning med stärkelsemjöl, gips, kalk, tegelstensmjöl, rödockra, ja t. o. m. mönja och cinnober», att »de 800 millioner asiater, japaneser, kineser och annat godt folk» uppföda sina barn »endast med vegetabilisk kost» m. m. dylika löst utkastade påståenden.

Emellertid tro vi, såsom vi förr sagt, att »Justus» kan hafva sin mission att fylla såsom en protest mot tron på köttätandets och annan starkt ägghvitehaltig kosts *nödvändighet* för hälsa och krafter. I hans protester mot vanliga s. k. retmedel och hans häfdande af den friska luftens och det kalla vattnets hygieniska och terapevtiska betydelse gifva vi honom fullkomligt rätt, om än vi icke kunna tro, att »barfotagående under den varma årstiden är den utomordentligaste kurmetod, som finnes för kroniskt sjuka» m. m. dyl.

Den starka sidan hos författaren är, att han synes — efter hvad han säger — strängt tillämpa sina läror på sig själf och sin familj till allas belåtenhet. Ja, han har själf därigenom blifvit frisk från lungsot och magkatarr, hvaraf han led för 4 år sedan. Sina ideér säger han sig hafva fått, då han för 4 år sedan i Berlins aqvarium hörde, att aporna där fingo lungsot och magkatarr »ehuru de fodrades med frankfurterkorf, kött, ost, buljong, smörgås m. fl. läckerheter». Förf. tänkte därvid: blifva aporna sjuka genom att gå från fruktdiet till köttdiet, så torde du själf kunna blifva frisk genom att göra tvärtom. Han återvände till den naturliga för människan ursprungliga dieten, till den friska luften och vattnet (enligt pastor Kneipps metod) och blef — frisk!

Faran af förorenad mjölk.

Professor Gaffky meddelade i en tysk tidskrift förlidet år 3 svåra sjukdomsfall, som uppkommit genom förtärande af okokt mjölk. Efterforskningar hade gifvit vid handen, att den ifrågavarande mjölken erhållits från en ko, som hade tarmkatarr med blodigt diarré, men som dock dagligen lämnade några liter mjölk. De flytande exkrementerna, som innehöllo afstötta stycken tarmslemhinna och otaliga bakterier, hade runnit ned utefter jufret och förorenat mjölken. Den efter densammas förtärande uppkomna sjukdomen, hvars häftighet motsvarade mängden af förtärd mjölk, var en med stark feber förenad tarmsjukdom med tyfusliknande symptomer.

Liknande fall af förgiftning genom mjölk torde nog oftare förekomma, ehuru de på grund af bristande bevis sällan hunna påvisas.

Alldenstund rådet att endast tillåta användandet af steriliserad eller kokt mjölk i allmänhet icke följes eller också alltför mycket inskränker mjölkförbrukningen, så framställer sig alltjämt ånyo den frågan, om icke den påtagliga faran kunde afvärjas på annat sätt än genom kokning.

Likasom inom kirurgien renlighet och aseptik, d. v. s. utestängande af sjukdomsfröen, trädt i stället för desinfektion och antiseptik, d. v. s. fröens tillintetgörelse. så måste också mjölkens bevarande för gifter, icke gifternas oskadliggörande, eftersträfvas såsom mål. Därtill hör för det första utbredandet af kännedomen om farorna af förorenad mjölk, för det andra, att mjölkkontrollen omfattar icke allenast halten af fett och andra fasta beståndsdelar, utan äfven grader af förorening. Ty föroreningen är icke blott osmaklig, då den ju oftast beror på tillblandning af exkrementer, orent foder och dyngpartiklar jämte afstötta epidermisfjäll och hår, utan äfven farlig på grund af baciller, kokker och deras produkter. Tills vidare måste professor Renk's förslag anses tillfyllestgörande, att hos den torgförda komjölken en sådan renhetsgrad fordras, att en liter mjölk efter två timmars stillastående i ett kärl med genomskinlig botten *icke lämnar någon synbar bottensats.*

I alla händelser böra de ifrågavarande föroreningarna af mjölken med all möjlig försiktighet undvikas. Därtill hör, att ladugården hålles så ren som möjligt, att korna icke stå eller ligga bland smuts, exkrementer och dynga utan på torrt strö, att smutsiga jufver före mjölkningen tvättas, och att detta göres särskildt omsorgsfullt på diarrésjuka kor, samt slutligen att med smittosamma hudsjukdomar, särskildt skarlakansfeber, behäftade personer icke tillåtas att mjölka.

L.

Smärre meddelanden.

Koleran i utlandet. Under presidium af doktor Brouardel har »Comité consultatif d'hygiène publique de France» hållit sammanträde den 15 i förliden månad. Generalinspektör Proust meddelade bland annat, att koleran alldeles försvunnit från det ottomanska riket, samt att hälsotillståndet vid Röda hafvets kuster och i Hedjaz var tillfredsställande. Sjukdomen fortfar emellertid, om än i mildare grad, i Persien, där dödligheten under det senaste halfåret anslås till 100,000 individer eller två procent af befolkningen. Kolera förefinnes inom tio à tolf guvernementer i Ryssland, bland annat vid österikisk-ungerska gränsen. Från ryska myndigheternas sida tagas numera kraftiga mått och steg för att förhindra sjukdomens utbredning. I Österrike-Ungern ha förekommit strödda fall vid gränsen.

I sammanhang härmed må meddelas, att d:r Haffkine, en af Pasteurs lärjungar, som för några månader sedan reste till Indien för att där pröfva nyttan af en uppfunnen *vaccin mot kolera* nu i Agra ympat mer än 400 personer utan någon synbar olägenhet för dessa. Men hvad nytta ympningarna kunna komma att göra vet man icke ännu, då koleran för närvarande icke där grasserar.

Bakteriefritt dricksvatten. Genom Herr. K. J. Karstorp & komp. härstädes har importerats en filtrerapparat, kallad Berkefeldfiltern, hvilken med sin förmåga att lämna ett bakteriefritt vatten förenar egenskapen att genomsläppa tillräckligt stora kvantiteter. Apparaten fastskrufvas vid vattenledningsrören och består af

en metallhylsa, hvaruti finnes insatt en i ena ändan tillsluten ihålig cylinder af bränd s. k. infusoriejord. Vattnet tvingas att passera genom cylindern, och under passagen renas det från alla bakterier. Ett intyg rörande apparaten har lämnats af docenten i bakteriologi vid Karolinska institutet Edv. Selander, hvilken konstaterar att det genomsläppta vattnet är »fullkomligt bakteriefritt». Ett likadant intyg har lämnats af handelskemisten Carl Setterberg.

Priset för ett Berkefeldfilter med leveransförmåga af 2 liter i minuten, är 25 kr., men firman uthyr dylika för 10 kr. pr år, hvarvid jämväl nödig skötsel ägnas dem. De apparater, som genomsläppa 6 liter under samma tid, ställa sig dyrare.

Petroleum mot difteri. Franska tidningar omtala försök gjorda af en ansedd läkare Flahaut mot difteri. Doktor Flahaut, som förut användt vid den i Paris rådande difterisjukdomen hittills allmännast begagnade hjälpmedel, hade blifvit förfärad af den stora dödlighetssiffran i nämnda sjukdom, 30 procent, och hade, med anledning af att engelska läkare mycket använda petroleum såsom antispasmodiskt och antiseptiskt medel, kommit på den tanken att använda penslingar med petroleum mot difteri. Med detta medel, hvars användande icke förorsakat patienterna något obehag, men väl en snar lindring, har doktor Flahaut, uppgifver han, lyckats rädda alla de difterisjuka, som kommit under hans vård.

Sammanväxta tvillingar. Den 24 sistl. december kallades d:r Jores (Kastellaum i Tyskland) till en 26-årig förstföderska, kvilken nyss hade blifvit förlöst från tvillingar, hvilka voro sammanväxta vid sätet med rygg mot rygg. Det ena barnet lefde, men det andra, som saknade hjärna, var dödt. På fadrens begäran skred d:r J. genast till operation för att befria det lefvande fostret från den döda kamraten. Denna operation lät sig lätt nog utföra, enär det visade sig, att fostren blott genom de mjuka delarna voro förenade med hvarandra. Men en stor såryta uppstod dock på det lefvande barnet. Medelst 18 silkesknutar sammansyddes såret. Emellertid afled äfven det andra barnet på aftonen samma dag.

Själfmorden i Sverige äro i ett hastigt och sorgligt tilltagande. Detta framgår af en i dagarna utgifven broschyr af direktören i lifförsäkringsbolaget Thule, hr Sven Palme: »Några undersökningar rörande själfmordsfrågan». Boken behandlar frågan närmast från lifförsäkringsbolagens synpunkt. De fyra största våra sådana bolag hade bland sina försäkrade år 1892 40 själfmord, d. ä. 88,89 på 1,000 dödsfall. — I Sverige förekommo på 100 tusen invånare åren 1750—1800 2 à 3 själfmord, åren 1800—1830 3 à 6, åren 1830—1860 6 à 7, åren 1860—1880 något mer än 8, men åren 1880—1890 10,7. Under samma långa tidsperiod hafva själfmorden i Finland stigit från blott 1,23 till 3,50 på 100,000. — Värst grassera själfmorden i Stockholm, där de från 39,7 år 1870 vuxit till 42,4 år 1890 på 100,000. Till jämförelse må meddelas, att motsvarande siffra är för London 8,5, Petersburg 18, Wien 29, Berlin 30 och Paris 40. — Särskildt anmärkningsvärdt är, att Irland, hvars befolkning anses såsom en bland de fattigaste i Europa, har ringa antal själfmord. Italien har blott hälften mot Sverige. I allmänhet äro själfmorden vanligare i protestantiska än i katolska länder.

Breflåda.

143. **Experimentör.** Vätehyperoxid kan icke beredas annat än af kemist.

144. **Prenumerant sedan 1893.** För att få eder 6-års gosse att ligga torr om nätterna tillrådes följande: 1) låt gossen icke på aftonen, två timmar före sänggåendet, få flytande föda eller frukt; 2) gif gossen på aftonen, innan han går till sängs, en afrifning med 20 ° vatten, hvarvid han får stå i vattenfatet, och frottera därefter starkt armar, ben och rygg med en grof handduk; 3) tag upp gossen för urinering 1 timme sedan han somnat och sedan en gång på natten. (Vid förbättring kan tiden för första upptagandet småningom förlängas); 4) se efter, att gossen icke sofver liggande på rygg; 5) gif honom någon slags *belöning* för hvar natt han lyckas ligga torr, men var icke hård emot honom, när det misslyckas för honom.

145. **A. K.** Kräkvatten, som vanligen göres af kopparvitriol (1 gm på 100 gm vatten), att taga teskedvis hvarje kvart, till dess verkan följer, kan fås på apotek. Kräkvin (af kräkrot eller kräksalt) begagnas för späda barn och tages äfven teskedvis hvarje kvart, till dess verkan följer.

146. **T. S. G. H.** Lösnummer af Hälsovännen kosta 15 öre pr nummer och erhållas vid rekvisition i korsband.

147. **C. J. S.** Kuntzes filtra äro kolfiltra, som renar vattnet bra från organiska ämnen, men bakterierenande filtra äro de icke. Sådana finnas nu ock här i handeln, hvarom se notis under Smärre meddelanden. Men alla filtra böra bytas ut eller renas åtminstone hvarje halfår.

148. **Moder på landet.** Eder lilla dotter har troligen en sjuk mage, som behöfver hjälpas genom förändring af dieten. Då hon är 1 år, bör hon icke längre få bröstet utan i stället födas med mannagryns- eller skorp-välling, som väl kokas med hälften oskummad mjölk och hälften vatten.

149. **Dina.** Begagna för edert ömma tandkött tandtinktur i vatten till sköljning af munnen morgon, middag och afton. Mun- och tandtinkturer ha vi ofta föreslagit; se en sid. 21 detta år i noten. Åtskilliga finnas i handeln. Vi återkomma till ämnet. Låt en tandläkare undersöka eder mun.

150. **Gustafva.** Ingen sannolikhet.

151. **H. S.** Det är möjligt, att hvad Ni kallar reumatism beror på blodbrist, fastän Ni är fet med god matlust. Mot reumatism kan i hemmet användas svettbad, kammargymnastik, kroppsarbete. (Svettbad i hemmet skola vi framdeleles utförligt afhandla i årets bilaga). Det andra onda Ni omtalar kan ock bero på blodbrist. Hvarom icke, har det ingen farlig betydelse, så framt det icke är själfförvålladt.

152. **Tyko.** Hämorroider kunna hafva flera orsaker: stillasittande lif, för mycken köttdiet, för trög mage, utsväfningar in venere m. m. — Begagna mot klådan Citrinsalva till ingnidning 1 à 2 gånger dagligen samt renande sittbad (20 à 25°) och tvättning med soda- eller tjärtvål dagligen.

153. **Skollärare N. M—m,** Ala, Gotland underrättas, att postverket icke känner till någon sådan poststation på Gotland, hvarför sändningen ej kunnat expedieras.

154. **P. J. Johansson, Kumla** underrättas, att adressen är otillräcklig.

155. **ARÂN.** Insprutningar i groftarmen gå icke upp i tunntarmen. Därföre kunna icke sura lavemanger döda de i tunntarmen härjande kolerabakterierna.

156. **Karolus.** Intet universalmedel finnes mot försvagad hårväxt. Se i Hälsovännen 1891 N:o 23 om olika orsaker till hårets affallande. Hårfästets renhållande genom såptvättning en gång i veckan och hårets ofta skeende klippning torde vara de bästa medlen till stärkande af svag hårväxt, då ingen hudsjukdom finnes.

157. **Charles H.** Edra liktornar å lilltårna (ty annat ondt är det troligen icke) kräfva fysiologiska skodon med godt utrymme för tårna. — Mot fräknar är sublimatlösning bäst, men därtill kräfves läkare-recept. Borax 5 gm, löst i Rosenvatten 100 gm, till tvättning kan Ni annars försöka. (Jämför Hälsov. 1891 sid. 212).

158. **Flera rekvirenter** underrättas, att de skrifvit så otydliga namn eller så ofullständiga (stundom inga) adresser, att deras rekvisitioner ej kunnat expedieras eller blifvit af postverket returnerade.

* * *

OBS.! »Hälsovännens vänner» torde benäget medverka till tidskriftens spridning.

OBS.! Halfårsprenumeranter böra denna månad förnya prenumeration, ifall de önska tidskriften för året komplett.

LEVICO

i Sydtyrolen, 20 kilometer från Trient. Naturligt *arsenikrikt jernvatten,* analyseradt af Professor L. v. Barth, Wien.

Detta vatten har pröfvats och för sina utmärkta egenskaper rekommenderats af Professor v. Bamberger, v. Braun-Ferwald, Billroth, Drasche, v. Kraft-Ebing, Monti, Wiederhofer, m. fl. mot Anämi, Chlorose, Scrofulose, Neuralgier, Hysteri, Menstruations-anomalier, Nervsjukdomar, Hudsjukdomar och svaghetstillstånd eller i allmänhet mot sådana sjukdomar, som bero på felaktig blodblandning.

Levico säljas på alla apotek.

General-Dépot för hela Skandinavien hos

Joh:s O. Geffcken, **Lübeck.**

(42×10) (R. M.)

Svenska Lifförsäkringsbolaget

— Försäkringstagarnes eget bolag —

i Stockholm. **Nya** försäkringssätt. **Billiga** premier. Tariffer **A** och **B** att välja emellan. **Förmånliga** vilkor. Vinsten **uteslutande** de försäkrades. Grunderna **tidsensliga** och **solida.** För både **Män** och **Kvinnor.**

Giftermålsförsäkring.
Hemgiftsförsäkr., kombinerad, för gift och ogift.

Försäkring mellan äkta makar.
Kapital till efterlefvande vid den enes död.

Pensionsförsäkring.
Pension vid 40, 50, 60 år. Genast började pension.

Tjänareförsäkring.
Kapital vid 50, 60 år. Gif tjenarne till en första premie!

Barnförsäkring.
Konfirmations- och myndighetsförsäkring.

Vanlig lifförsäkring.
Premiebetalning vissa år eller under lifstid.

Blandad lif- o. kapitalförsäkring.
Kapital vid bestämda år eller vid dödsfall förut.

Ren kapitalförsäkring.
Kapital vid uppnådda, förut bestämda år.

Kompanjonförsäkring
mellan t. ex. affärsmän, bröder, systrar, vänner, bekanta m. m.

Korttidsförsäkring.
på 1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10 år o. s. v.

Läkare och andra framstående personer antagas till ombud i **städer** och på **folkrika** platser öfver hela landet.

Medicine studerande, som önska verka bland sina kamrater och bekanta, kunna ock få fullmakt som ombud. Adr. Norrmalmstorg N:o 1, **Stockholm.** (46×5)

Nervsjukdomar och svaghetstillstånd

behandlas under 6 Juni—28 Augusti vid

Djursätra brunn och vattenkur

(66) af doktor **E. W. Wretlind.** Postadress: **Wersås.**

Halmstads Vattenkuranstalt.

Säsong: 1 Juni—15 Sept.

Intendent och läkare: *D:r E. Augustinsson.*

Kamrer *kapten o. Ridd. J. A. Lagergren,* som anskaffar rum, besvarar förfrågningar och sänder program portofritt. (57×2)

För hårets vård

rekommenderas ett hårmedel, som i vårt land torde vara det mest bepröfvade som finnes, och som af förbrukare erhållit de flesta och bästa vitsord, nämligen

Ziwertz Extrait Vegetal,

hvilket, användt enligt föreskrift, så väl för friskt som sjukligt hår, visat sig vara till bästa gagn. *För att ej vilseleda* bör dock anmärkas, att personer, som redan längre tid varit kala, ej böra använda detta medel i tanke att därigenom erhålla ny hårväxt, ty så långt har ännu ej något hårmedel hunnit, utan **Ziwertz Extrait Vegetal** bör användas af personer, som vilja vårda ett ännu friskt hår, och af personer, som lida af mjällbildning i hufvudsvålen, samt slutligen af dem, hvilkas hår har benägenhet att lossna och falla af, ty i dessa fall är detta extrakt ett osvikligt botemedel. Bruksanvisning, jämte på erfarenhet grundade råd, huru man i allmänhet bör sköta sitt hår, medföljer hvarje flaska. Fin nes till salu i **Ziwertz' Etablissement, Drottninggatan 49, Göteborg,** till pris af kr. 6 för hel- och kr. 3: 50 för half butelj, samt kr. 1: 50 för mindre flaska. Till enskilda förbrukare, i Stockholm och landsorten, sändes på reqvisition, dock ej mindre qvantum än hel butelj, och tillkommer då 30 öre för emballage. Återförsäljare erhålla å småflaskorna 33 proc. rabatt, när minst 2:ne dussin på en gång tagas.

Återförsäljare äro för Stockholm: Fru Elin Edlund, Drottninggatan 63 och för Finland: Herr Eduad Vogt, Helsingfors.

(1) **J. A. Ziwertz,** *kongl. hofleverantör.*

Bad Ems

Alkaliskt-muriatiska varma källor af 22—40 gr. R. Betydlig Lithionhalt.

Indikationer: Kroniska, katarrala och inflammatoriska tillstånd i slemhinnorna och andra delar af andningsorganen, från näsan och strupen till de finaste bronkierna. Samma sjukdomar i magen, tarmen och dess bihang, i gallvägarne och blåsan, njurarne och urinblåsan med grus och sten, ägghvita och socker i urinen, öfvermättning i kroppen med urinsyra, gikt, kronisk reumatism, katarr, kronisk inflammation och svullnad i de kvinnliga könsorganen, med deras mångfaldiga följder för blodbildning och nervlif, sterilitet o. s. v. Nervösa lidanden af olika art, synnerligen med karaktären af stegrad retbarhet, rekonvalescens efter lung- och lungsäcksinflammationer, *följder af influensan* o. s. v.

Flera källor, Vassla, Mjölkkuranstalt, Bad af hvarje temperatur, yttre och inre Duscher, Kallvattenbehandling, Massage, Inhalationsrum, Pnevmatiska Kabinett och apparater af alla slag. Luftkurorten »Malberg» 333 m. med åkbana. — De gynnsamma verkningarne af våra källor och produkter (pastiljer m. m.) vid den ånyo uppträdande influenzan visa sig genom den ständigt stigande efterfrågan. Klimatet är mildt och väderleksförhållandena de tänkbart gynnsammaste. — Kurtid *från 1 Maj till 1 Oktober.* Källorna och baden, liksom största delen af de angifna kurmedlen, stå dock äfven *före* och *efter* den officiella kurtiden till disposition.

Prospekter öfver kuranordningar och bostadsförhållanden sändas af *den kungl. badförvaltningen* och *kur-kommissionen.*

(39×5) (G. 13 253)

Från Hälsovännens förlag har utkommit:

Kvinnans Släktlif.

Andra **tillökade** upplagan med 65 teckningar.

Pris: 2 kronor.

Kan erhållas direkt från Hälsovännens expedition, då 2 kr. insändas i postanvisning eller frimärken. Då 5 ex. rekvireras erhålles det 6:te gratis. (65)

Ronneby Helsobrunnar och Bad.

Saison 1 Juni—1 September.

Naturskönt läge nära Östersjön

Starkaste **järnkällor;** berömda **gyttjemassagebad, stålbad** m. fl. former af varma bad i uppvärmda badrum; utmärkta **hafsbad** i nytt tidsenligt kallbadhus.

Ny gymnastiklokal, en af de rymligaste och bästa vid någon svensk kurort.

Vidsträckta skogspromenader; ständigt tillfälle till **segling och fiske.**

Billiga lefnadskostnader; rum från 20 à 25 kr. pr termin; table d'hote från 1 kr. 25 öre för hel dag.

Dietiskt bord. Bostäder anskaffas af Brunnskontoret.

Inackordering för unga flickor hos fröken Hilda Thysenius.

Enskildt praktiserande läkare: D:r Rietz, D:r Veideman, D:r Hedda Andersson.

Dagliga direkta järnvägs- och ångbåts-förbindelser. Rikstelefon. Medicinska förfrågningar besvaras af brunnsintendenten, Professorn Med. D:r **Hans Bendz, Lund.** Enskildt praktiserande läkare: D:r Rietz och D:r Veideman.

Illustrerad beskrifning öfver anstalten afgiftsfritt hos herrar bokhandlare; fullständiga prisuppgifter och alla öfriga upplysningar genom

(G. 14681.) **Brunnskontoret.** (52×5)

Ulricehamns Sanatorium

Kallvattenkuranstalt

öppnas 1 Juni. Obs.! Kolera har aldrig hemsökt staden. Intendent och läkare: Docenten i praktisk medicin vid Carolinska Medico-Kirurgiska institutet i Stockholm **D:r S. A. Pfannestill.** Beställningar af rum m. m. hos **Sanatoriebolaget,** *Ulricehamn.* (54×3)

Skandinaviska Jernsängsfabriken

(Hj. Meyerson)

Stockholm, S.

Kontor: Skeppsbron 44. **Allm. Telefon 13 93.**

Tillverkar såsom specialitet **Järnsängar för Sjukhus, Fattighus och Kaserner** af många olika modeller och bästa materialier till de billigaste priser.

Kostnadsförslag och profsängar sändas på begäran.

Dessutom tillverkas äfven alla sorters **vanliga Järnsängar,** hvaraf lager ständigt finnes, äfvensom af s. k. **Resårbottensängar »N:r 137»,** 190×75 cm., af 1-tums järnrör med botten och spiraler af förkopprad ståltråd. (59×4)

Lakola

en ny frukostdryck — höjer alla de inre organens verksamhet, förekommer vid dagligt bruk förstöring af hjärn-, nerv- och muskelväfnaderna, samt håller hela kroppssystemet i friskt och normalt tillstånd. Lika förträffligt för den strängt arbetande, som för epikuréen. Finnes äfven i tabletter bekväma att medföra i västfickan.

Lakolapulver finnes till salu härstädes i *Sportmagasinen G. Bastman* 24 Kungsträdgårdsgatan och *M. Widforss* Wasagatan 8 samt hos de förnämsta *Specerihandlarne* m. fl. i Stockholm och landsorten till pris af 2 kr. och 1 kr. pr burk.

Lakola-tabletter finnas äfven i askar à 1 kr., 50 öre eller 25 öre.

I parti hos E. Nyman, Kommendörsgatan 6, I tr. (61×4) (G. 15345)

Professor OSKAR KORSCHELTS

Eter-strålapparater

för nervositet, sömnlöshet m. m. finnas att bese, profva och köpa förmiddagarna hos

A. F. WESTERLUND,

Stockholm, Sturegatan 6. (68×3)

Kungörelse.

Barnmorsketjänsten i Weddige pastorat i Hallands län förklaras härmed ledig till ansökan att tillträdas den 1 Juli detta år mot årlig lön af 250 kronor förutom förlossningsarvode 3 kronor af hemmansåbo och med dem likställde samt 2 kronor af torpare.

Ansökningar åtföljde af bestyrkte afskrifter af kompetensbevis skola vara inlämnade till undertecknad före den 15 nästa Juni.

Thårstorp & *Weddige* den 6 Maj 1893.

Bengt Peter Andreasson.

(42) (G. 16307)

Stockholm, Hemlandsvännens tryckeri, 1893.